

УДК 378.147

Ірина Серeda,
ORCID iD 0000-0001-6771-4196
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної освіти
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
вул. Нікольська, 24, 54001, м. Миколаїв, Україна
sereda_iv71@ukr.net

Катерина Кутержинська,
магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
вул. Нікольська, 24, 54001, м. Миколаїв, Україна
katerina15.09.1998@gmail.com

КАЗКОТЕРАПІЯ В РОБОТІ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

В умовах активного впровадження інклюзивних форм навчання і розбудови Нової української школи активізується пошук гнучких та ефективних форм корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. У цьому контексті заслуговує на увагу казкотерапія – недирективний метод корекційно-виховного впливу, заснований на використанні казкової форми для корекції емоційних порушень дитини і вдосконалення її взаємостосунків із навколишнім світом. Одним із головних напрямів використання казкотерапії в роботі корекційного педагога з дітьми з особливими освітніми потребами є психокорекція. Завдяки розмаїттю прийомів метод може бути використаний як в індивідуальній, так і мікрогруповій роботі, а також у співпраці з батьками в корекційно-виховному процесі.

Ключові слова: арт-терапія; діти з особливими освітніми потребами; казкотерапія; корекційно-виховна робота; корекційний педагог.

© Серeda І. В., Кутержинська К. М., 2021

Вступ. Сучасний етап реформування спеціальної освіти в Україні актуалізує проблему інклюзивного навчання, гармонізації розвитку, максимальної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. З огляду на особливості їхнього фізичного та психоемоційного стану в роботі з такими дітьми дуже важливо використовувати м'які, недирективні шляхи корекції, зокрема різні види арт-терапії, одним із яких є казкотерапія. Арт-терапія дозволяє, ненав'язливо спостерігаючи за дитиною в процесі творчості, виявити її інтереси,

життєві пріоритети, пізнати риси характеру та індивідуальні особливості, емоційний стан. Гармонійне поєднання виховної, діагностичної, корекційної діяльності в творчому процесі дозволяє встановити довірливі емоційні стосунки з дитиною, що сприяє ефективній соціальній взаємодії та підвищує якість корекційного впливу. Захопливий світ казки допомагає не лише дати естетичну насолоду, а і виявити наявні в дитини психоемоційні проблеми, подолати її страхи і нерішучість, сформувані базові життєві цінності, виховати позитивні риси

особистості, розвинути фантазію і навички зв'язного мовлення.

Історія розвитку технології арт-терапії, її зміст та види проаналізовано в роботах Л. Г. Терлецької, О. І. Копитіна, О. Л. Вознесенської та ін. Особливості використання окремих методів і форм арт-терапії у практиці психологів досліджували В. В. Соловійова, К. Рудестам та ін. Різні педагогічні аспекти використання арт-терапії (педагогіка творчості, арт-педагогіка тощо) розкрито науковцями О. О. Деркач, Л. Д. Лебедевою та ін. Методичні аспекти застосування методів арт-терапії у практиці роботи з дітьми з особливими освітніми потребами проаналізовані в дослідженнях Л. М. Вадрус, Н. С. Некряч, Л. Т. Нікішиної, О. М. Образцової, Л. А. Федоткіної та ін.

Загальним основам використання казкотерапії як засобу психологічної роботи присвячені праці Т. Д. Зинкевич-Євстигнеєвої, О. І. Василевської, Л. Л. Дворніченко та ін. У роботах Д. С. Бондар, М. Малицької, Р. М. Ткач, Б. Г. Вознічки-Парузель надано практичні рекомендації щодо створення та терапевтичного використання казок у роботі педагогів і психологів, а також підбірки таких казок для роботи з дітьми різного віку. Дослідження О. О. Деркач, В. В. Конєвич, І. Садової та ін. розкривають різні аспекти корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Аналіз останніх досліджень дозволяє трактувати арт-терапію як поєднання різних галузей: мистецтва, психології, педагогіки та медицини. Вона використовується насамперед у психотерапії та корекційно-виховній роботі як сукупність методик, побудованих на застосуванні різних видів мистецтва, які стимулюють творчий потенціал дитини, коригуючи психосоматичні та психоемоційні порушення її розвитку. І хоча окремі питання щодо застосування методів арт-терапії досить активно досліджують вітчизняні та зарубіжні науковці, проблема використання казкотерапії в роботі корекційного педагога з

дітьми з особливими освітніми потребами поки що не набула системного розгляду.

Мета статті полягає в розкритті змісту та особливостей використання технології казкотерапії в роботі корекційного педагога з дітьми з особливими освітніми потребами. Завданнями статті є розкриття змісту казкотерапії як методу арт-терапії, а також визначення шляхів використання казкотерапії в корекційній роботі з дітьми з ООП.

Казкотерапія як метод арт-терапії

У пошуці ефективних технологій корекційно-виховного процесу все більшої актуальності набувають різні методи арт-терапії, насамперед завдяки своїм широким можливостям використання для дітей практично з усіма видами порушень психофізичного розвитку.

Сучасні вітчизняні спеціальні педагогіка та психологія активно використовують у корекційно-виховному процесі різні види мистецтва як засобу гармонізації особистості, збагачення культурного розвитку, відновлення та збереження психічного здоров'я дітей з особливими освітніми потребами. Арт-терапія має «інсайт-орієнтований» характер, створює атмосферу довіри й уваги до внутрішнього світу людини.

У сучасній практиці корекційних педагогів (Савінова Н. В., Середа І. В., Борулько Д. М., 2018, с. 85–86) для посилення ефективності корекційно-виховної роботи широко запроваджують такі напрями арт-терапії, як: музикотерапію, казкотерапію, терапію образотворчим мистецтвом (образотерапію). Усі напрями (методи) арт-терапії умовно можна поділити на 3 групи: активні, пасивні (рецептивні) та інтегровані. Активні спонукають дитину до безпосередньої діяльності, пасивні залучають до певних арт-терапевтичних проявів, а інтегровані є симбіозом різних арт-терапевтичних впливів.

Вивчення й аналіз сучасних досліджень дозволяє розглядати казку як складний психологічний феномен, який має багатовікову історію існування. Числен-

ними дослідниками, а також провідними психологічними школами (З. Ш. Фрейда, Е. С. Фромма, К. Г. Юнга, Л. С. Виготського та ін.) визначено типологію, структуру і композицію казки, доведено її вплив на свідоме й несвідоме особистості.

Казку покладено в основу окремого напрямку практичної психології – казкотерапії. Сам термін «казкотерапія» був запропонований Т. Д. Зинкевич-Євстегнеєвою (Зинкевич-Євстегнеєва Т. Д., 2008, с. 15). Дослідники розглядають казкотерапію в різних аспектах: як окремий психолого-педагогічний метод або технологію; як метод психотерапевтичного впливу за допомогою казкових історій; як напрям практичної психології (Василевська О. І., Дворніченко Л. Л., 2020, с. 27).

Використання казок у психотерапевтичній практиці є частиною різних психологічних напрямів: аналітичної психології, трансакційного аналізу, екзистенціальної психології, позитивної терапії та ін. Великого значення казці в пізнанні навколишнього світу, естетичному та патріотичному вихованні дитини надавав видатний український педагог В. О. Сухомлинський, значним чином посприявши становленню корекційно-виховного аспекту вітчизняної казкотерапії.

Метафорична форма викладу матеріалу, в якій створені казки (притчі, повчальні історії), є найбільш доступною для розуміння дитини та має велике значення в розвитку її творчої уяви, у вихованні та навчанні. На думку низки психологів, зокрема Т. Д. Зинкевич-Євстегнеєвої, І. В. Вачкова, Л. С. Виготського, робота з казкою, використання красивої і точної метафори не тільки розвиває особистість дитини, але й сприяє розвитку взаєморозуміння між дитиною і дорослим. Використання казкових образів допомагає краще засвоїти і зрозуміти навіть складну інформацію, яку дорослий намагається донести до дитини.

Використання казкотерапії в корекційній роботі з дітьми з ООП

У сучасному освітньо-науковому просторі казкотерапію розглядають як ок-

ремий метод або технологію. У різних класифікаціях її відносять до методів бібліотерапії (корекційний вплив, пов'язаний із читанням) або арт-терапії (корекційний вплив засобами різних видів мистецтва).

У контексті корекційно-педагогічних завдань казкотерапія може бути визначена як метод, що використовує казкову форму для корекції емоційних порушень дитини і вдосконалення її взаємостосунків із навколишнім світом (Коневич В. В., 2020). Одним із головних напрямів використання казкотерапії в роботі корекційного педагога з дітьми з особливими освітніми потребами є психокорекція. Психокорекційна робота проводиться переважно з дітьми, у яких наявні емоційні проблеми у спілкуванні та поведінці: замкненість; тривожність; сором'язливість; знижена самооцінка, підвищена агресивність. Мета корекційної роботи – позбавлення відхилень у емоційному розвитку; мета розвивальної роботи – розвиток уже наявних знань, умінь та навичок, формування досвіду позитивної поведінки в дітей.

Основними завданнями психокорекційної роботи є:

- навчання дітей основ комунікації та конструктивних форм поведінки;
- розвиток здібностей адекватного сприйняття себе та оточення;
- усунення надмірного напруження, тривожності та бар'єрів для продуктивних, конструктивних дій дітей;
- регулювання соціальних взаємин дітей (Середа І. В., Збишко Є. А., 2019, с. 65).

Заняття з використанням казкотерапії можна проводити індивідуально, проте в багатьох випадках їх доцільно проводити з мікрогрупою дітей не більше 4-ох осіб один раз на тиждень. Тривалість таких занять – 20-30 хвилин. Педагог обирає завдання та методичні матеріали для роботи згідно з віковою категорією та індивідуальними особливостями розвитку дітей. Заняття згруповані блоками: І. Пропедевтичний. ІІ. Корекційний блок. ІІІ. Тренувальний

(закріплення результату).

На заняттях із казкотерапії використовують різноманітні прийоми: пояснення, показ, розповідь, самостійне складання казок дітьми тощо. Алгоритм використання казки з корекційною метою може бути різним. Дітям дошкільного і молодшого шкільного віку переважно корекційний педагог (психолог, вихователь) або батьки вразно читають казку. Можна переглянути казку з адаптованим відеосупроводом. При цьому дитині дозволяють видозмінювати текст, додавати і вилучати окремі фрази або слова. Потім обговорюють ключові моменти, мотиви поведінки героїв, результати. Після чого дитині пропонують намалювати малюнок (це може бути не обов'язково одразу після обговорення), який ілюструє казку або найбільш важливий казковий момент для дитини. На завершальному етапі можна використовувати елементи драматизації – «програвання» казки або окремих її частин. Доцільно це робити на мікрогруповому занятті або сімейному читанні казки. Важливо дати дітям можливість самим розподілити ролі, за необхідності можна задіяти членів родини або іграшки. І не варто ретельно стежити за суворим дотриманням сюжету казки. Навпаки, слід дати дитині можливість змінювати його так, як їй потрібно.

Метод казкотерапії досить часто використовується педагогами для здійснення корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (Деркач О. О., 2008; Конєвич В. В., 2020; Коновалова Л. М., Ласточкіна О. В., 2017; Садова І., 2015). Він довів свою спроможність та ефективність переважно через гнучкість, ненасильницький і творчий характер, можливість урахування вікових та індивідуальних особливостей дитини, рівня її психоемоційного, інтелектуального, мовленнєвого розвитку. Як свідчить сучасна психолого-педагогічна практика (сайт), казкотерапія допомагає розв'язати такі проблеми в дітей: складнощі в навчанні; проблеми соціалізації; розвиток творчих здібностей; удосконалення взаємодії з навколишнім світом; поведінка

в напружених емоційних ситуаціях тощо.

Казка може стати незамінним інструментом не лише для корекційних педагогів та психологів, але і для батьків. Адже за допомогою цього методу буде легше знайти спільну мову з дитиною, донести свої виховні вимоги, правила поведінки тощо. Тому, коли дитина не хоче чогось робити або чинить неправильно, замість того, щоб її сварити, змушувати і тим паче застосувувати силу, можна просто вигадати казку (повчальну історію), у якій герой, дуже схожий на дитину, потрапляє в схожу ситуацію, з якої знаходить вихід, прийнявши правильне рішення. Діти ототожнюють себе з персонажами, тож обов'язково поставлять себе на місце героя і надалі будуть намагатися наслідувати його вчинки. І, звичайно, в арсеналі турботливих і люблячих батьків буде не одна така казкова історія.

Терапевтичні казки допомагають дитині прояснити різні життєві ситуації, відреагувати накопичені емоції, ознайомитися з різноманітними стратегіями поведінки. Крім того, казки дозволяють дитині побувати на місці героя в певних конфліктних ситуаціях у «безпечних умовах» і спробувати нові способи розв'язання конфліктів. У казках дитина також може компенсувати те, чого їй найбільше бракує в житті. Терапевтичні казки можна складати самостійно (Вознічка-Парузель Б. Г., 2012. с. 89–91), але вони є і в готовому варіанті (Молицька М., 2009). Наприклад, популярні сайти для практичних психологів, корекційних педагогів і батьків (електронні ресурси: Дитячий психолог, 2015; Всеосвіта, 2020) пропонує такий перелік: «Толя і айпад», «Федя і комп'ютер» (терапевтичні казки для любителів комп'ютерів та інших гаджетів); «Тимошка і Темнота», «Сміливий хлопчик і Тітонька Ніч» (казки про страх темряви), «Королівство ледарів» (подолання лінощів у дітей); «Казка про будинок, який любив чистоту і затишок» (про привчання дитини до порядку), «Казка про Печальку» (якщо дитина не хоче йти до дитячого садка); «Казка про доброго Петрика» (коли дитина не вміє дружити з іншими дітьми);

«Хоробре зайчєня» (подолання тривожності, невпевненості та страхів у дітей) та ін. Наведемо фрагменти деяких із казок, використуваних у корекційно-виховній роботі з дітьми з ООП.

«В одному місті жив-був хлопчик на ім'я Петрик. Петрик дуже хотів мати багато друзів. Але він зовсім не вмів дружити, а вмів тільки битися. Він думав, що тільки бійкою і грубістю можна щось комусь довести або повернути до себе увагу. Хлопці його боялись, і друзів у нього майже не було...» («Казка про доброго Петрика») (Бондар Д. С., 2020). Мета: подолання проблем спілкування та агресивної поведінки в дітей дошкільного віку, аналіз способів привертання уваги і наслідків негативних вчинків.

«Жила-була дівчинка Маша. Спочатку вона була зовсім маленькою, а потім росла-росла і підросла. Та так підросла, що можна тепер їй було в садок йти з дітками гратися. Мама і тато так зраділи, що Маша вже велика. Влаштували свято. Мама торт спекла, і Маша навіть сама свічки задувала. На наступний день Машуня вперше в садок пішла, і так їй там сподобалося, що навіть йти додому не хотіла. Грала з іграшками, їла смачну кашу... І ось в один осінній дощовий день вітер приніс у дитячий садок Печальку...» («Казка про печальку») (Бондар Д. С., 2020). Мета: подолання негативних емоційних станів і тривожності в дітей, переключення уваги з негативу на позитив, мотивація соціалізації.

«Хлопчик Сергійко був сильним і розумним, і йому було так цікаво жити, що він навіть не хотів лягати спати. Удень, наяву, з відкритими очима йому було так цікаво! Він усюди бігав, усе дізнавався і навіть допомагав своїм батькам дізнаватися щось нове! І ось одного разу прийшов вечір, і підійшла ніч, і хлопчикові настала пора лягати спати. А він каже: «Не хочу лягати спати! Мені тут цікаво, навіщо я буду кудись засинати?» Усі його вмовляли, але він нікого не послухався...» («Сміливий хлопчик і тітонька ніч») (Бондар Д. С., 2020). Мета: подолання страху темряви в дітей.

«...Толя носив айпад із собою всюди. І їв з айпадом, і спав з айпадом. Тільки гуляти не ходив з ним, і в дитячий садок із собою не носив. Решту часу Толя присвячував тільки айпаду. Навіть про іграшки свої забув, у які раніше так захоплено грав, і про книжки, які йому на ніч читали мама з татом. Адже в айпаді було так багато всього цікавого, що відірватися складно! Прокинеться вранці Толя, ще навіть не вмиється і не поснідає, а вже в айпад грає. Якщо мама забирає айпад у Толі, щоб він одягнувся, умився, поснідав, то Толя вередує і сердиться на маму...» («Толя і айпад») (Бондар Д. С., 2020). Мета: запобігання формуванню залежності від гаджетів, переключення на інші засоби спілкування та способи діяльності.

«В одному лісі жило маленьке зайчєня. Найбільше на світі йому хотілося бути сильним, сміливим та зробити що-небудь добре, корисне для оточення. Але насправді в нього ніколи нічого не виходило. Воно боялося і не вірило в себе. Тому в лісі прозвали його «Зайчєня-боягуз». Від цього йому ставало сумно, прикро, і воно часто плакало, коли залишалося одне...» («Хоробре зайчєня») (Бондар Д. С., 2020). Мета: подолання невпевненості в собі, тривожності, страху самостійних дій. Ключова фраза: «У мене вийде!»

Для того, щоб скласти терапевтичну казку самостійно, можна скористатися алгоритмом казкотерапевта Разіди Ткач (Бондар Д. С., 2020), в основу якого покладено прийом персоніфікації проблеми. Така казка для дітей 3-х – 9-ти років може складатися з п'яти абзаців:

1. Жив-був хлопчик / дівчинка / або будь-який інший персонаж, відомий дитині... Описуємо цей персонаж у 5–6 реченнях.

2. І ось одного разу хлопчик / дівчинка / або будь-який інший персонаж зустрів... Описуємо Проблема персоналізовано, на кого або що вона схожа, яка вона, як поводить, що хоче від головного героя.

3. Через це... Що сталося з головним

героєм після зустрічі з Проблемою... при-
думуємо, як змінилося життя, що в ньому
стало не так.

4. І тоді... Що робить головний герой,
щоб позбутися Проблеми.

5. Розв'язка. Це обов'язково щасли-
вий кінець! Проблеми більше немає, голов-
ний герой здоровий, упевнений і щасливий.
Виявляється, Проблему можна вирішити...
(яким чином, для закріплення досвіду).

Також пропонуємо звернути увагу на
модифіковану версію методу Р. Гарднера
(Ткач Р. М., 2015), заснованого на принципі
багатошарової метафори і вбудованого на-
віювання. Казкотерапевтична гра «Спіль-
на розповідь» може бути використана для
вигадування казки разом із дитиною. Для
цього дитину просять придумати:

- 1) захопливу й обов'язково нову каз-
ку,
- 2) казку, у якій є початок, середина і
кінець,
- 3) казку, яка чомусь вчить.

Потім корекційний педагог (психолог)
складає свою історію з тими ж дійови-
ми особами, тим же сюжетом, але з малень-
кими «додаваннями», які роблять казку
терапевтичною.

Висновки. На підставі проведеного
дослідження з'ясовано, що казкотерапія є
сучасним недирективним психолого-педа-
гогічним методом корекційно-виховного
впливу на особистість дитини та її поведін-
ку. Вона гармонійно поєднує психолого-пе-
дагогічний, корекційно-розвивальний, со-
ціальний і медичний аспекти, виходячи за

межі традиційного освітнього та корекцій-
ного процесу. Завдяки особливій казковій
атмосфері та яскравій метафоричності ви-
кладу цей метод сприяє конструктивному
вирішенню проблем, створює умови для
моделювання життєвих ситуацій, сприяє
засвоєнню норм і правил поведінки, роз-
витку фантазії і мовлення, самовдоскона-
ленню.

Казкотерапію доцільно застосовувати
в роботі корекційних педагогів із дітьми з
особливими освітніми потребами. Викори-
стання описаного методу дозволяє здійсню-
вати більш ефективний вплив на розвиток
емоційної сфери, спонукає до активізації
компенсаторних можливостей збережених
функціональних систем дитини, покращує її
соціальну адаптацію. Казкотерапія дає
змогу використовувати різні прийоми
залежно від завдань корекційно-педаго-
гічного процесу і має широкі можливості
застосування як в індивідуальній, так і у
груповій корекційно-виховній роботі, а та-
кож у співпраці педагога з батьками дітей
з ООП.

**Перспективи подальших дослі-
джень.** Подальшого дослідження потребує
проблема підготовки спеціальних педагогів
до реалізації розвивальних, психокорекцій-
них, соціально-виховних можливостей каз-
котерапії як сучасного ефективного методу,
спрямованого на гармонізацію особистості
дитини на основі її творчого самопізнання,
самовираження і саморозвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар Д. С. Лікування казкою (казкотерапія). Терапевтичні казки. 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/likuvanna-kazkou-kazkoterapia-terapevticni-kazki-299236.html>
2. Василевська О. І., Дворніченко Л. Л. Казкотерапія як засіб психологічної роботи з різними віковими категоріями / О. І. Василевська, Л. Л. Дворніченко // Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2020. Випуск 6. – С. 24–31. DOI <https://doi.org/10.30970/2522-1876-2020-6-4>
3. Вознічка-Парузель Б. Г. Мистецтво створення релаксаційних казок. Острів безпеки у світі небезпеки : на допомогу бібліотерапевту / Б. Г. Вознічка-Парузель. – Львів, 2012. – С. 89–91.
4. Деркач О. О. Педагогіка творчості: Казкотерапія на допомогу вчителю, виховате-

лю, практичному психологу / О. О. Деркач. – Вінниця : ВДПУ, 2008. – 48 с.

5. Зинкевич-Евстегнеева Т. Д. Формы и методы работы со сказками / Т. Д. Зинкевич-Евстегнеева. – Санкт-Петербург : Речь, 2008. – 240 с.

6. Коневич В. В. Казкотерапія для дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ircentr.space/kazkoterapiya-dlya-ditej-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebam/zagalna/>

7. Коновалова Л. М., Ласточкина О. В. Казкотерапія як засіб корекції мовлення дітей дошкільного віку // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації (14 квітня 2017 року, м. Суми). – 2017. С. 28–31. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/5612/1/Konovalova%2C%20L.%20M..pdf>

8. Моліцька М. Терапевтичні казки / М. Моліцька. – Львів : Свічадо, 2009. – 200 с.

9. Савінова Н. В., Серета І. В., Борулько Д. М. Технології корекційно-виховного процесу: навчально-методичний посібник / Н. В. Савінова, І. В. Серета, Д. М. Борулько. – Миколаїв : Іліон, 2018. – 172 с.

10. Садова І. Казкотерапія – сучасний метод роботи з дітьми, які мають особливі потреби // Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 11, 2015. – С. 293–298. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/011-43.pdf>

11. Серета І. В., Збишко Є. А. Використання технології арт-терапії в корекційно-виховній роботі / І. В. Серета, Є. А. Збишко // Інноваційна педагогіка : Науковий журнал, випуск 10, том 1. – Одеса, 2019. – С. 63–66.

12. Ткач Разіда. Казка-гра «Спільна розповідь», метод Річарда Гарднера. 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dytpsyholog.com/2015/12/13/>

СКАЗКОТЕРАПИЯ В РАБОТЕ КОРРЕКЦИОННОГО ПЕДАГОГА С ДЕТЬМИ С ОСОБЕННЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Серета Ірина,

кандидат педагогических наук,
доцент кафедры специального образования
Николаевский национальный университет
имени В. А. Сухомлинского
ул. Никольская, 24, 54001, г. Николаев, Украина
sereda_iv71@ukr.net

Кутержинская Катерина,

магистрантка
специальности 016 Специальное образование
Николаевский национальный университет
имени В. А. Сухомлинского
ул. Никольская, 24, 54001, г. Николаев, Украина
katerina15.09.1998@gmail.com

В условиях активного внедрения инклюзивных форм обучения и развития Новой украинской школы активизируется поиск гибких и эффективных форм коррекционно-развивающей работы с детьми с особенными образовательными потребностями. В этом контексте заслуживает внимания сказкотерапия – недирективный метод коррекционно-воспитательного воздействия, основанный на использовании сказочной формы для коррекции эмоциональных нарушений ребёнка и усовершенствования его взаимоотношений с окружающим миром. Одним из главных направлений использования сказкотерапии в работе коррекционного педагога с детьми с особенными образовательными

потребами являється психокорекція. Благодаря різноманітності прийомів метод може бути використаний як в індивідуальній, так і мікрогруповій роботі, а також для співпраці з батьками в корекційно-виховному процесі.

Ключеві слова: арт-терапія; діти з особливими освітніми потребами; корекційно-виховна робота; корекційний педагог; казкотерапія.

A FAIRY TALE THERAPY IN THE CORRECTIONAL WORK WITH CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Sereda Iryna,

*Ph.D., Associate Professor,
Department of Special Education
Mykolaiv National University
named after Vasyl Sykhomlynskyi
24 Nikolska Street, 54001,
Mykolaiv, Ukraine
e-mail: sereda_iv71@ukr.net*

Kuterzhynska Kateryna,

*an undergraduate,
Department of Special Education
Mykolaiv National University
named after Vasyl Sykhomlynskyi
24 Nikolska Street,
Mykolaiv, 54001, Ukraine
e-mail: katerina15.09.1998@gmail.com*

Within the active introduction of inclusive forms of education and development of the New Ukrainian school, the search for flexible and effective ways of correctional and developmental work with children with special educational needs is intensified. Modern domestic special pedagogy and psychology is largely focused on the use of various arts in the correctional learning process as it is an important tool of educating a harmonious personality, cultural development, and mental health of children with special educational needs.

In this context, fairy tale therapy is noteworthy, it is a non-directive method of correctional and educational influence. It uses a fairy tale to correct the child's emotional disorders and to improve one's relationship with the outer world. One of the main directions of using fairy-tale therapy for children with special educational needs is psycho-correction.

Due to the special fairy tale atmosphere and vivid metaphorical presentation, this method contributes to solving the problems, it models the life situations and promotes the assimilation of behavior rules, it also develops imagination and speech. This method allows to have more effective influence on the emotions, encourages the further development of the compensatory properties of the available functions, and improves a child's social adaptation.

Due to the variety of techniques, the method can be used in both individual and group work, as well as in cooperation with parents during the learning process.

Keywords: art therapy; children with special educational needs; correctional and educational work; correction teacher; fairy-tale therapy.

REFERENCES

1. Bondar, D. S. (2020). Likuvannia kazkoiu (kazkotepiia). Terapevtychni kazky [Fairy tale treatment (fairy tale therapy). Therapeutic tales]. Retrieved from: <https://vseosvita.ua/>

library/likuvanna-kazkou-kazkoterapia-terapevticni-kazki-299236.html (ukr).

2. Derkach, O. O. (2008). *Pedahohika tvorchosti: Kazkoterapiia na dopomohu vchyteliu, vykhovatelii, praktychnomu psykholohu* [Creativity pedagogy: Fairy tale therapy to help a teacher, educator, practical psychologist]. Vinnytsia: VDPU (ukr).

3. Konievych, V. V. (2020). *Kazkoterapiia dlia ditei z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy* [Forms and methods of working with fairy tales]. Retrieved from: <https://www.ircentr.space/kazkoterapiya-dlya-ditej-z-osoblyvymy-osvithnyimi-potrebam/zagalna/> (ukr).

4. Konovalova, L. M. & Lastochkina O. V. (2017). *Kazkoterapiia yak zasib korektsii movlennia ditei doshkilnoho viku* [Fairy tale therapy for children with special educational needs] // *Suchasni problemy lohopedii ta rehabilitatsii* (14 kvitnia 2017 roku, m. Sumy). Retrieved from: <http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/5612/1/Konovalova%2C%20L.%20M.pdf> (ukr).

5. Molitska, M. (2009). *Terapevtychni kazky* [Therapeutic tales]. Lviv: Svichado (ukr).

6. Sadova, I. (2015). *Kazkoterapiia – suchasnyi metod roboty z ditmy, yaki maiut osoblyvi potreby* [Fairy tale therapy is a modern method of working with children with special needs] // *Aktualni pyttannia humanitarnykh nauk. Vyp. 11*. Retrieved from: <http://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/011-43.pdf> (ukr).

7. Savinova, N. V., Sereda, I. V. & Borulko, D. M. (2018). *Tekhnolohii korektsiino-vykhovnoho protsesu* [Technologies of correctional and educational process]. Mykolaiv: Ilion. (ukr).

8. Sereda, I. V. & Zbyshko, Ye. A. (2019). *Vykorystannia tekhnolohii art-terapii v korektsiino-vykhovnii roboti* [The use of art therapy technology in correctional and educational work]. *Innovatsiina pedahohika: Naukovyi zhurnal, vypusk 10, tom 1*. Odesa (ukr).

9. Tkach, Razida (2015). *Kazka-hra «Spilna rozpovid», metod Richarda Hardnera* [Fairy tale-game «Common story», the method of Richard Gardner]. Retrieved from: <https://dytpsyholog.com//12/13/> (ukr).

10. Vasylevska, O. & Dvornichenko, L. (2020). *Kazkoterapiia yak zasib psykholohichnoi roboty z riznymy vikovymy katehoriiami* [Fairy tale therapy as a means of psychological work with different age categories] // *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia psykholohichni nauky. Vypusk 6*. DOI <https://doi.org/10.30970/2522-1876-2020-6-4> (ukr).

11. Voznichka-Paruzel, B. H. (2012). *Mystetstvo stvorennia relaksatsiinykh kazok Ostriv bezpeky u sviti nebezpeky: na dopomohu biblioterapevtu* [The art of creating relaxation tales. An island of security in a world of danger]. Lviv (ukr).

12. Zinkevich-Evstegneeva, T. D. (2008). *Formy i metodyi roboty so skazkami* [Forms and methods of working with fairy tales]. Sankt-Peterburg: Rech (rus).